

ТОВЧОК БІЛЯ ХРАМУ, або Маршрут, як спроба самоусвідомлення

“Сьомий маршрут” М.Ілленка ще раз засвідчив: українське кіно має добрих режисерів, сильних кінооператорів, професійних акторів, але потерпає від нестачі кінодраматургів. Брак рідкісного таланту - мислити кадрами й кінообразами, одягаючи це в слова, - спонукав ще Олександра Довженка писати сценарії для власних фільмів. До дефіциту цього жанру творчості всі вже звикли й режисери пишуть сценарії собі самі. Втім, не буду вдаватися до узагальнень, тим більше, що чимало наших режисерів звертається до літератури, як до невичерпного джерела оповідей та багатства візуальних образів.

Але молодша генерація вихована вже телебаченням, яке не дуже схильне віддавати належне літературі. Відкинувши “кінодраматургійні” забобони - закони композиції, сюжетотворення тощо - знімає фільми спонтанно, покладаючись на власне бачення. Яскравий приклад - “Шамара” Наталі Андрійченко, де відсутність вивірної драматургії компенсується кінематографічними надмірностями і “наворотами”. Сприймати це важко не тільки тому, що фільм є хаосом, а й тому, що шкода стає творчих зусиль постановника, які, незлиті воедино, випаровуються в атмосферу, не зачіпаючи глядача за живе.

Михайло Ілленко, виступаючи в “Сьомому маршруті” не лише як постановник, а й як педагог, який веде майстерню з кінорежисури, пішов нетрадиційним шляхом. Він відважився на експеримент, давши свободу самовиявлення студентам. Вони гуртом написали сценарій. В результаті готовий твір нагадує щось на зразок шашлика, де на шампур нанизані всілякі комедійні й не дуже комедійні історії, що поєднуються наскрізним героєм - поетом з андеґраунду. Є такі диваки, люди-аутсайтери, які терпляче несуть на собі тягар

власного обдаровання, який їм нічого, крім безкінечних неприємностей у житті, не приносить.

Приводом для знайомства з цим нетиповим поетом стала проведена ним екскурсія. Ясна річ - незвичайна: наш поет-екскурсовод змушений експромтом вигадати екскурсійний маршрут. Таким чином, фільм дає можливість поїздити непарадними місцями Києва, пов'язаними з приватним життям окремої людини. Оскільки ця людина розповідає іноземцям про себе, то їй доводиться докладати неабияких зусиль, аби розповідь була інтригуючою й бодай трохи цікавою. Водночас ще одне завдання: туристи не повинні сумніватись, що він розповідає не про себе, а про стороннього, нікому невідомого, але переслідуваного поета. А до всього іншого треба тримати увагу глядача.

Отже, фільм розповідає водночас і про переслідуваного поета, і про наше сучасне життя-буття. Щоправда, коли разом з персонажами їдеш по місту, фіксуючи знайомі куточки Києва, не покидає відчуття, що герой буквально вимучує наступний “епізод”, що йому немає вже про що розповідати і що ось-ось містифікацію буде викрито. Але автори нав'язують бідоласі все нові й нові маловірогідні історії і він продовжує водити за ніс довірливих інтуристів. Щодо глядача, то для нього все повинно виглядати “прикольнo”. Нині мода така, а моді треба підкорятись. Враження “прикольності” повинне посилюватися тим, що абсурди нашого життя сприймаються очима іноземців. Втім, не відмовиш постановникові у візуальній винахідливості пропонуваніх епізодів-іронізмів.

Що ж побачили американці, їдучи сьомим маршрутом? Неіснуючий паркан, де колись поет написав свого першого вірша. Лікарню для душевнохворих, де пере-

бувала жінка - “ангел-хранитель” поета, товчок біля Андріївської церкви, де продають військові відзнаки і обмундирування, іншими словами, товчок для інтуристів. Все, крім неіснуючого паркану, ніби поета і не стосується, але характеризує середовище, в якому він живе, в якому живемо ми. Звичайно, товчок розташований не в найгіршому місці - варто відірвати очі від оглядання ширпотребу, як побачиш чарівну барокову споруду, а ще трошки вниз узвозом - побачиш із Замкової гори панораму Дніпра і Подолу. Краса тебе огорне, заспокоїть.

Та кінематографістам сьогодні не до панорам. Втім, так було завжди - прекрасне і потворне ходять поруч, відтіняючи одне одного. Просто сьогодні для загального вжитку треба подавати потворне, темне, неблагополучне. Хоча фільм М.Ілленка пропонує нам потворне з погляду насмішників. Адже автори несуть у собі вже інші мистецькі цінності, вони - діти рекламних кліпів. І це особливо відобразилося на характері фільму, його можна і сприймати як збірку кліпів, щоправда, не рекламних, а антиреklamних, де подається наша неблагополучна дійсність.

Втім, не поспішаймо. Справді, життя біля храму сьогодні суєтне, але й швидкоплинне. А от сам храм стоїть мовчазний, величний. Сповідуючи інші цінності, нагадуючи, що не лише комерційний гешефт визначає спрямування і сенс людського життя. Оце співвідношення суєтного і непроминутого, здається, і стало рушійним чинником фільму. “Сьомий маршрут” - реакція на сьогоднішнє, позбавлене сенсу для багатьох людей, вибитих зі звичної колії. Він зумів виявити, що існує інше життя, ніби позачасове, існує здоровий сміх, гумор, який в усі часи був порятунком.

Лариса Брюховецька